

VERSLAG FLEVOTOP

INHOUD

Voorwoord	3
Waarom?	4
Hoe?	5
Wie?	7
Wat?	8

VOORWOORD

Voor u ligt het verslag van de eerste Flevolandse Burgertop; de FlevoTop. Deze FlevoTop is gehouden op 7 oktober 2017 in het provinciehuis van Flevoland. Dit verslag is een objectieve weergave van de gesprekken die aan de verschillende tafels door meer dan 100 aanwezigen zijn gevoerd.

De FlevoTop is georganiseerd naar aanleiding van een initiatiefvoorstel van ondergetekende (D66), Leonie Vestering (Partij voor de Dieren) en Chris Schotman (CDA). Met het initiatiefvoorstel is beoogd om de nieuwe werkwijze en grote betrokkenheid tijdens het opstellen van de Omgevingsvisie (FlevolandStraks) voort te zetten en te vergroten. Hierbij geeft het gesprek met Flevolandse Statenleden voeding om ons politieke werk als volksvertegenwoordiger op onderbouwde wijze uit te voeren. Alleen door te luisteren en het gesprek aan te gaan weten we hoe de Flevolandse Statenleden tegen onderwerpen aankijken. Wat belangrijk is. Waar we rekening mee moeten houden.

En het zijn niet zo maar onderwerpen. In de Omgevingsvisie staan de belangrijkste opgaven voor de toekomst van Flevoland. Opgaven die we alleen met succes kunnen aanpakken als we dit in gezamenlijkheid doen. Dan zal elke Flevolander profijt hebben van het werk wat wij als provincie voor de Flevolandse Statenleden doen. Daarom zijn de uitkomsten van de FlevoTop voor ons als Statenleden van onmisbare en onschatbare waarde. Samen maken wij Flevoland!

Voor u ligt dan ook niet alleen een verslag, maar ook het resultaat van een experiment, de eerste Burgertop in Flevoland. Of dat experiment geslaagd is zullen we op een later moment bepalen, maar dat er veel energie en initiatief is ontstaan, dat kunnen we nu al bevestigen.

Vanuit de begeleidingscommissie is er veel werk verzet en zijn vele keuzes gemaakt om deze FlevoTop tot een succes te maken, maar de FlevoTop is niets zonder een professionele voorbereiding organisaties. Via deze weg willen wij dan ook onze dank uiten aan alle betrokken ambtenaren van de Provincie Flevoland en de externe experts.

Onze grootste dank gaat natuurlijk uit naar alle deelnemers. Top dat u hebt meegedaan!

Namens de begeleidingscommissie,

Tiko Smetzers

Lid van de Provinciale Staten van de Provincie Flevoland

WAAROM?

Bestuurlijke vernieuwing

De uitvoering van een FlevoTop komt voort uit de wens van de Provinciale Staten in hun streven naar bestuurlijke vernieuwing: om de betrokkenheid van de Flevolanders bij de grote opgaven van de toekomst te vergroten. Provinciale Staten ging het experiment aan met deze eerste FlevoTop. Het fenomeen 'burgertop'- waar de FlevoTop op is geïnspireerd - maakt deel uit van een wereldwijde zoektocht naar hoe democratie op diverse vernieuwende manieren kan worden vormgegeven.

Denkkracht en ervaring van de Flevolander

Op 8 november 2017 wordt door Provinciale Staten besluit genomen over het document Omgevingsvisie FlevolandStraks: een strategische visie voor de toekomst van Flevoland. Hierin staan zeven grote opgaven voor Flevoland voor de komende 10 à 15 jaar benoemd¹. De FlevoTop heeft de doelstelling om ervaringskennis, denkkracht én creativiteit van Flevolanders te benutten voor ideeën en opvattingen over de uitvoering van de Omgevingsvisie.

¹ Zie voor een overzicht van de opgaven en het complete visiedocument www.omgevingsvisieflevoland.nl.

HOE?

Organisatie

De Begeleidingscommissie Omgevingsvisie² kreeg het mandaat van Provinciale Staten om de organisatie van de FlevoTop te begeleiden. De begeleidingscommissie kreeg daarvoor beschikking over ambtelijke ondersteuning voor de productie, interne afstemming en communicatie. Daarnaast werd externe expertise betrokken op gebied van methodiek en projectmanagement.

Na het akkoord van Provinciale Staten op 7 juni 2017 gingen de voorbereidingen van start zodat op 7 oktober 2017 de eerste FlevoTop kon plaatsvinden.

Werving van deelnemers

Uitgangspunt voor de werving van deelnemers was om te streven naar een grote diversiteit van deelnemers en om mensen te betrekken die Provinciale Staten normaal niet snel spreken. Om dit te bereiken werd ingezet op de persoonlijke benadering door Provinciale Staten leden: ieder van hen werd gevraagd om in eigen kring mensen persoonlijk uit te nodigen voor de FlevoTop. Zij kregen daarvoor een toolkit met informatie en met tien 'Wildcards' om hun uitnodiging kracht en luister bij te zetten.

Daarnaast werd algemene bekendheid aan de FlevoTop gegeven via persberichten, berichten op social media, advertenties in lokale en regionale kranten en Omroep Flevoland. Dit om mensen zich ook via open inschrijving te laten aanmelden.

Tot slot zijn diverse maatschappelijke partners benaderd om de uitnodiging voor de FlevoTop persoonlijk in hun eigen netwerk of naar hun eigen achterban uit te zetten. Bijvoorbeeld via gemeenten, het waterschap, scholen, schuldhulpverlening en welzijnsorganisaties.

Om de drempel tot deelname maximaal te verlagen werd vervoer geboden en was er een kinderspeelhoek.

² Leden begeleidingscommissie:
Chris Schotman (CDA) – Voorzitter
Tiko Smeters (D66)
Leonie Vestering (PvdD)
Eduard Plate (VVD)
Leonard Bogerd (SGP)

Methodiek FlevoTop

De FlevoTop vond plaats op zaterdag 7 oktober 2017 tussen 11:00 en 16:00 in het provinciehuis in Lelystad.

De gesprekken tijdens de FlevoTop werden gehouden rond de zeven opgaven uit de Omgevingsvisie FlevolandStraks:

- Het Verhaal van Flevoland
- Krachtige Samenleving
- Ruimte voor Initiatief
- Duurzame Energie
- Regionale Kracht
- Circulaire Economie
- Landbouw: Meerdere Smaken

De deelnemers waren ingedeeld aan tafels behorende bij de opgave van hun (eerste of tweede) keuze.

Verloop van de dag

Elisabeth van den Hoogen opende als dagvoorzitter de dag. Leonie Vestering gaf namens Provinciale Staten een korte toelichting op het doel van de dag.

Voor elke opgave waren er in principe twee tafels. Bij iedere tafel namen vijf tot acht deelnemers plaats aan een ronde tafel die werd voorgezeten door een lid van Provinciale Staten en ondersteund door een gespreksondersteuner. Na een korte introductie van het thema doorliepen de deelnemers twee gespreksrondes.

In ronde 1 verkenden de deelnemers het thema aan de hand van hun eigen ervaringen met het onderwerp. Vervolgens bedachten zij een (of meerdere) oplossing(en) voor het realiseren van de ambitie. Met behulp van een doelenboom onderzochten zij dit idee, om zo in beeld te krijgen aan welke aspecten het raakte. In ronde 2 gingen zij – opnieuw met dezelfde mensen aan dezelfde tafel – de diepte in voor een reality-check op de oplossing. 'Kan dit werken?', 'Voor wie gaat dit werken?', 'Kan iedereen meedoen?', 'Voor wie levert het wat op?', 'Wie heeft welke rol hierin?'.

De dag werd theatraal afgesloten door de theatergroep 'Wordt Vervolgd Terugspeeltheater'. Zij haalden uit het publiek op hoe men de dag had beleefd en welke opvallende zaken op de tafels waren gekomen en speelden dit via improvisatietheater aan het publiek terug.

Onderzoekers van de Radboud Universiteit waren aanwezig om vragenlijsten af te nemen bij de deelnemers. De resultaten van dit onderzoek worden op een later tijdstip gepubliceerd.

Tot slot namen twee deelnemers de gelegenheid om een 'alternatief volkslied' voor te dragen. Vooral omdat zij de tekst zo goed vonden passen bij deze dag.

Berichtgeving en betrokkenheid

Tijdens de dag deelden de deelnemers en organisatie vele berichten op social media. #flevotop was zelfs even trending topic op Twitter. Ook naderhand ontving het team FlevoTop via de mail vele positieve reacties van de deelnemers. Ruim twintig deelnemers geven expliciet aan dat zij bij een bepaalde opgave of idee betrokken willen blijven.

"Wat heb ik genoten van de Flevotop. Interessante gesprekken, mooie ontmoetingen. Ook de zorg voor mijn kinderen was geweldig geregeld! Hartelijk dank hiervoor."

"Bedankt voor het organiseren van deze eerste FlevoTop, het was een eer er bij te mogen zijn."

"Hartelijk dank voor de super mooie dag. Snel, helder, duidelijk en productie."

*dit is een dag van grote dingen
dit is ons verhaal
morgen is vandaag begonnen
daadkracht is haar taal*

*neem het mee en laat je leiden
dit is het verband
jij en ik, de kracht van samen
dit is Flevoland*

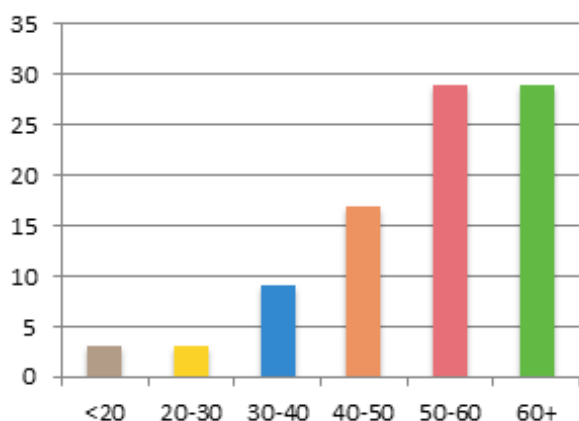
WIE?

Aan de FlevoTop nam een breed gezelschap aan Flevolandse deel. De jongste deelnemer was 18 jaar, de oudste 75. Ze kwamen uit alle delen van Flevoland. Enkel van Urk ontbrak het aan deelnemers.

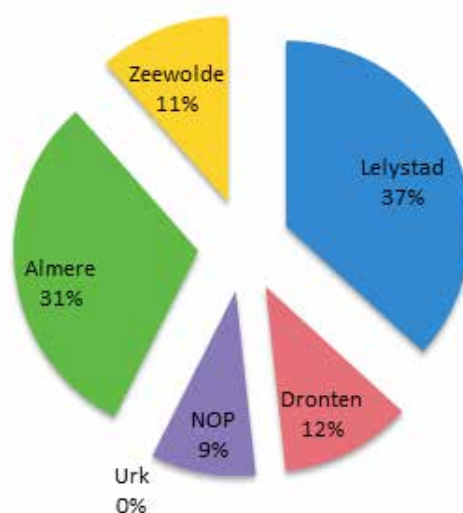
In totaal ontvingen we 108 aanmeldingen. Daarvan gaven 21 mensen op het inschrijfformulier aan dat zij een 'Wildcard' ontvangen hadden. De wildcards zijn uitgedeeld aan Flevolandse die specifiek door Statenleden zijn benaderd en uitgenodigd om deel te nemen aan de FlevoTop. Een enkeling moest zich door omstandigheden weer afmelden. Op de dag zelf bleek een klein aantal mensen niet gekomen te zijn – een paar anderen verscheen spontaan. Het aantal deelnemers dat uiteindelijk aan een tafel aanschoof lag rond de 80.

Deelnemers

Bij inschrijving vroegen we mensen of zij lid waren van een politieke partij en/of betrokken waren bij een maatschappelijke organisatie. Dit om enig gevoel te krijgen van de achtergrond van de deelnemers. Een derde van de deelnemers was noch lid van een politieke partij, noch betrokken bij een maatschappelijke organisatie. Bekijken we alleen het lidmaatschap van een politieke partij, dan zien we dat 70% niet politiek actief is.

Figuur 1. Leeftijdsoopbouw deelnemers

Figuur 2. Geografische spreiding deelnemers

WAT?

Van elk gesprek zijn verslagen op hoofdlijnen gemaakt. De verslagen zijn geanonimiseerd. In de verslagen zijn in principe zoveel mogelijk gespreksonderwerpen opgenomen. Het gaat hier niet alleen om de uitgewerkte ideeën, maar ook de opvattingen en andere ideeën komen terug in het verslag. Deze zijn voor de Statenleden evenzeer van belang om te weten wat er bij de inwoners van Flevoland leeft. Deze informatie is voeding voor het werk van elk Statenlid als volksvertegenwoordiger. Het geeft inzicht welke ideeën en opvattingen leven onder de Flevolandse.

Aan iedere tafel hebben zich levendige discussies afgespeeld. Leidraad waren de doelenboom en de stemgever als methodiek. Aan de verschillende tafels pakte dat verschillend uit. De ene tafel richtte zich op een veelheid van ideeën, de andere pakte één idee op en werkte dat verder in detail uit. Soms mondde het uit in een 'wensenlijstje' richting de provincie. In andere gevallen ontstond er ter plekke energie om met elkaar een deel van de opgave en het idee ter hand te nemen.

In hun verscheidenheid doen de verslagen recht aan de verschillen die er tussen de tafels bestonden. De tafels zijn:

	Pagina
Landbouw – Meerdere Smaken	9
Tafel 1	9
Tafel 2	11
Duurzame Energie	12
Tafel 1	12
Tafel 2	13
Ruimte voor Initiatief	15
Tafel 1	15
Het Verhaal van Flevoland	17
Tafel 1	17
Tafel 2	19
Circulaire Economie	21
Tafel 1	21
Regionale Krachten	23
Tafel 1	23
Tafel 2	25
Krachtige Samenleving	26
Tafel 1	26
Tafel 2	27

Landbouw: Meerdere Smaken

Ambitie zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie FlevolandStraks

In 2030 en verder staat Flevoland bekend om het aanpassingsvermogen van de agrosector. Hier zijn de voorlopers van de meerdere smaken in de agrosector te vinden. De beste garantie om blijvend een speler van wereldformaat te zijn, is een agrosector met diversiteit en het vermogen om zich voortdurend te verbeteren. Dit laten we in 2022 op de Floriade aan de wereld zien. In Flevoland vinden nieuwe ontwikkelingen, bedrijfsvormen, technieken en kennis de weg naar de praktijk. Flevolandse agrarische bedrijven zijn het praktijklaboratorium. Hier brengen we innovaties in praktijk. We maken geen verschil in de soort vernieuwing. Het is een vanzelfsprekend vervolg op de oorsprong van 's werelds beste landbouwgebied. We werken aanvullend op andere agrarische hotspots in de omliggende regio's. In Flevoland doen ontwikkelaars en agrarische ondernemers het samen. Door te doen, leren we en wat we leren dragen we uit: binnen en buiten Flevoland. Daarbij zorgen we met de agrosector en de mede-overheden voor optimale condities voor de landbouw: een vruchtbare bodem, schoon water, gezond ecosysteem en een goede infrastructuur. Alleen dan kan de agrosector ook in de toekomst floreren.

Startvraag: Hoe kan Flevoland zich verder ontwikkelen tot een gebied van toplandbouw?

TAFEL 1

Tafelvoorzitter: Shasta Rotscheid

Gespreksondersteuner: Hans Koole

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

Flevoland, gemaakt voor voedselproductie, is bedacht aan de tekentafel. Dat zie je aan de uniforme boerderijen. Maar de landbouw is in Flevoland niet meer zo dominant als in de beginjaren. Toch is aan de tafel gesproken over het belang om de oorspronkelijke doelstelling van Flevoland veilig te stellen: "Voedsel is een primaire levensbehoefte: aan de oorspronkelijk doelstelling moeten wij vasthouden."

De tafel bespreekt de huidige ontwikkelingen in de landbouw in Flevoland.

De tafel uit haar zorgen: de gemoedelijkheid van het platteland verdwijnt. Het zijn de grote boeren die domineren. Dat geeft soms scheve ogen.

Maar de tafel ziet daar tegenover een kans:

Er is ontzettend veel dynamiek - verschillende smaken in de landbouw. Biologische landbouw is bijvoorbeeld sterk in opkomst: de Nederlandse vraag naar biologische landbouw is op dit moment sterker dan het aanbod. Terwijl veel biologische producten uit het buitenland komen. Dit is een kans voor Flevoland.

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

Meebewegen met de dynamiek

Sluit aan bij het draagvlak van boeren en beweeg mee met hun dynamiek. Als voorbeeld: Agrarisch natuurbeheer had 10 jaar geleden in Flevoland weinig draagvlak. Nu heeft het de wind mee. Beweeg, als provincie, met die maatschappelijke vraag mee. Sluit aan bij bestaande netwerken en initiatieven; vind als provincie niet opnieuw het wiel uit.

Daadkrachtig ondersteunen van verschillende smaken

Definieer welke smaken bij Flevoland passen en kies vervolgens als provincie welke smaken je wilt stimuleren/faciliteren. Kies als provincie nadrukkelijk, sta achter je keuzes en profileer je daar mee. Laat zien waar je voor staat.

Als voorzet:

- De 'gewone' (gangbare) boeren die willen blijven ontwikkelen door schaalvergroting en efficiency. Schaalvergroting is in Flevoland geen vies woord, maar een smaak, een bewuste keuze van een grote groep boeren.
- De natuurinclusieve boeren.
- De biologische boeren.
- Enkele 'novelties' (de disruptieve boeren, met als voorbeelden Lasting Fields en Vertical Farming).

Verken of je meer diversiteit naar Flevoland kunt halen

Zoek en stimuleer actief de samenwerking in de keten, zoek naar ketenoptimalisatie en slimme logistiek. Beloon voortrekkers, koplopers. Dat geldt nadrukkelijk ook voor die boeren die tegen lage kostprijs voor de wereldmarkt produceren (de schaalvergroters).

Stel (voor zover nodig) randvoorwaarden op

Bodem- en waterkwaliteit zijn voor de voedselproductie cruciale productiefactoren. Ga hier zorgvuldig mee om.

Ontsluiting/wegennetwerk is cruciaal voor de Flevolandse landbouw. Nu lijkt een en ander redelijk op orde, maar op een tijdshorizon van 10-15 jaar loopt Flevoland vast. Ook onze agroproducten kunnen de polders dan niet meer uit.

Overweeg om minder nadruk te leggen op landbouw

Leg de focus op (gezonde) voedselproductie. Dat sluit beter aan bij de beleving van de burger. Zoek binnen de gemaakte keuzes (smaken) de verbinding met de emotie/beleving van de consument. Investeer binnen die keuze ook in kennisontwikkeling.

RONDE 2 – Uitwerking

Daadkrachtig ondersteunen van verschillende smaken

Maak als provincie een gerichte keuze: geef aan welke hoofdsmaken je wilt faciliteren en daadkrachtig wilt ondersteunen. Draag daarbij onze unieke positie als 'beste landbouwregio van de wereld' uit, iedere keer opnieuw. Zet in dit verhaal de hoofdsmaken van de Flevolandse landbouw centraal en versterk deze.

De tafel bespreekt aspecten voor de uitvoering:

- Maak een analyse van wat de hoofdsmaken van de Flevolandse landbouw in de toekomst zullen zijn.
- Werk per gekozen smaak een 'stip op de horizon uit'. Een ambitieus doel dat mensen in beweging brengt.
- Communiceer het profiel duidelijk naar Flevolandse. Maar denk ook aan de communicatie op nationaal, Europees en mondiaal niveau. Flevoland is voor 'landbouw' (ofwel voedselproductie) gemaakt; laat dat in je provinciale communicatie uitingen terugkomen, wellicht ook in 'Het Verhaal van Flevoland'.
- Denk per 'smaak' aan een projectmanager. De provincie zou dit kunnen faciliteren en financieel kunnen bijdragen.
- Bewaak de samenhang: er is een koepel nodig die de samenhang tussen de 'smaken' bewaakt. Stel samenhangende doelen voor bodem en water.
- Werk community gericht: een community waar de keten, kennis, burger en consument bij elkaar komt.
- Zorg voor een snel eerste resultaat, dat werkt stimulerend. Als voorbeeld: in Ede bestaan sinds kort kooklessen, waar kinderen gezond leren koken. Schoolklassen leren eigen groenten te verbouwen.
- Neem als provincie het voortouw: de provincie wil immers iets bestaands versterken, in beweging zetten. Dan moet je acteren.
- Houd vast aan je oorsprong; je oorspronkelijke doel, een gezonde voedselproductie 'to feed the world'. Blijf investeren in die kernkwaliteit.

"Benoem een gedeputeerde van voedsel(productie)"

TAFEL 2

Voorzitter: Simon Miske

Gespreksondersteuner: Wim Kaljouw

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

De wereldmarkt is sterk van invloed op de Flevolandse landbouw. Appels worden nu elders goedkoper geproduceerd. Supermarkten gaan vaak voor de grote inkoop tegen lage prijzen. De burger wil niet meer betalen dan nodig is. De lokale Flevolandse markt is eigenlijk te klein om producten af te zetten.

Mensen weten nu vaak niet wat ze eten, hoe het verbouwd wordt. Consumenten gaan voor de laagste prijs. Producten die er slecht uitzien worden weggegooid. Hoe het eten geproduceerd wordt, weet men vaak niet. De tafel concludeert: "Dit is niet duurzaam". Toplandbouw is voor de tafel: duurzame landbouw.

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

Vergroten van de kennis bij burgers over de landbouw en duurzaamheid

Men kan denken aan het oprichten van een kenniscentrum en het geven van lesprogramma's op scholen. Zoek hierin de samenwerking op met supermarkten

Maak sterke combinaties

De landbouwsector biedt veel kansen voor de opwekking van duurzame energie (zonnepanelen op daken, energie uit afval). Het voorbeeld van Campina komt voorbij aan de tafel: Campina financiert zonnepanelen op daken van schuren. Ga naar dit soort slimme constructies op zoek.

Samenwerking

Door betere samenwerking tussen agrariërs, natuurbeheerders, waterschappen etc. is nog veel te bereiken.

Regelgeving

We hebben overkoepelende Europese regelgeving nodig.

RONDE 2 – Uitwerking

De tafel kiest om drie ideeën uit ronde 1 verder in detail uit te werken.

Producent en consument meer verbinden

Producenten kunnen in coöperatie samen gaan werken om hun producten aan de man te brengen.

De tafel bespreekt aspecten voor de uitvoering:

- Zichtbaarheid richting de consument is belangrijk.
- Het initiatief moet bij de producenten vandaan komen.
- Verder moeten betrokken worden: consumenten, onderwijs, supermarktketens en gemeenten.

Landbouw en natuur versterken: drie proeftuinen natuurinclusieve landbouw

Per polder proeftuinen opzetten voor natuurinclusieve landbouw. Dit levert iets op voor de consument, de boer en de natuur. Op termijn levert dit ook geld op omdat het gebied aantrekkelijker wordt en de kwaliteit van de landbouwgrond behouden blijft. Voor natuurorganisaties betekent dit dat er een minder harde scheiding is tussen natuur- en productiegrond. Voor de burger betekent dit een aantrekkelijker gebied.

De tafel bespreekt aspecten voor de uitvoering:

- De kennis die hier wordt opgedaan, moet verder worden uitgedragen.
- Partijen zijn de agrariër, waterschap, gemeente, provincie, landbouworganisaties.
- Initiatief moet liggen bij de provincie om de partijen bij elkaar te brengen. Maar de agrariër moet het wel zelf doen.

Landbouw en duurzame energie: zonnepanelen op het dak van schuren.

Samenwerking tussen overheden, burgers, energiemaatschappijen en agrariër is nodig. De agrariër zal dit niet zomaar zelf doen. Hiervoor zijn de kosten te hoog en de baten te laag (niet alle opgewekte energie wordt op de boerderij gebruikt). Bij de uitvoering is het ontzorgen van de boeren belangrijk.

*"Drie proeftuinen
natuurinclusieve
landbouw"*

Duurzame Energie

Ambitie zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie FlevolandStraks.

In 2030 en verder staat Flevoland bekend als de provincie die draait op duurzame energie. We hebben de energietransitie slagvaardig aangepakt. We gebruiken zo min mogelijk energie en wekken zelf of in de omgeving duurzame energie op. In Flevoland zijn hoofdzakelijk energieneutrale en energie producerende woningen en bedrijven. En we zijn op weg om in 2050 geen fossiel gas meer in de Flevolandse huizen en bedrijven te gebruiken. Al doende zijn er duizenden nieuwe banen ontstaan en zijn we bekend geworden om onze energiekennis.

Startvraag: Hoe kunnen we samen meer energie besparen en meer energie opwekken?

TAFEL 1

Voorzitter: Frank Mulckhuijs
Gespreksondersteuner: Diny Weener

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

De tafelgenoten hebben zo hun eigen ervaringen met het onderwerp duurzame energie. Ieder is wel overtuigd van de nut en noodzaak van duurzame energie. Maar het is niet altijd makkelijk om het toe te passen: hoge kosten of bomen die schaduw over zonnepanelen werpen en van de gemeente niet weg mogen. Met windenergie kom je snel op het probleem van slagschaduw.

Help burgers op de weg naar duurzame energie

Burgers willen best zelf duurzame energie opwekken. Maar het is teveel rompslomp. Daar moet men bij geholpen worden. Overheden werken nog best vaak tegen (voorbeeld van de boom die niet weg mag). Bovendien moeten ze al zoveel doen – belasting betalen, afval scheiden.

Leg een infrastructuur aan voor Padillacs (hele snelle elektrische fietsen)

Hiervoor zal de wet moeten worden gewijzigd want op de hoofdrijbaan is het te gevaarlijk en op de fietspaden zijn ze verboden. Terzijde wordt opgemerkt dat goed openbaar vervoer misschien wel belangrijker is.

Stimuleer duurzame brandstof voor automobilisten

In 2030 kan kostenneutraal worden gereden op waterstof door grote vrachtwagens en bussen. Daarna kan gewerkt worden aan personenvervoer.

Verder:

- Belonen werkt beter dan straffen. Subsidies en andere financiële prikkels zijn dan goed.
- Als je als provincie de ambitie van energieneutraal in 2030 waar wilt maken, zal je een zak geld moeten klaarzetten om burgers in beweging te krijgen.
- Pioniersprojecten hebben een olievlekwerking.
- Misschien moet er een DE-on komen voor burgers.

RONDE 2: Uitwerking van ideeën

Help burgers op weg naar duurzame energie

Burgers moeten bewust gemaakt worden over nut en noodzaak van duurzame energie en hebben informatie nodig over duurzame energie. Ook moeten zij beloond worden als zij investeringen doen in het verduurzamen van hun woning. Op al deze punten ziet de tafel een grote rol voor de overheid/provincie.

Burgers hebben informatie nodig over:

- Geschiktheid van de woning voor mogelijke maatregelen (isoleren, besparen, opwekken).
- Betrouwbare aannemers/installateurs.
- Inzicht in kosten en opbrengsten.
- Vergunningen.
- Mogelijkheden voor subsidies.

Deze informatie zou via een schrijven en/of een portal aan de burgers beschikbaar gesteld moeten worden.

De provincie moet verantwoordelijkheid nemen voor de vergroening en bewustwording van burgers. Zorg voor een uitgebreide communicatiestrategie. Daarbij moet het verhaal duidelijker worden verteld: het levert burgers veel op en er wordt veel onzin verteld. Gebruik bijvoorbeeld pioniers om aan buurtgenoten te laten zien wat de voordelen zijn.

*“Bewustwording
en beloning”*

Een optie om dit te realiseren is de duurzaamheidswinkel. Nu is die alleen in Lelystad gevestigd. Een mobiele vestiging die bij supermarkten staat zou geweldig zijn. Geef voldoende ruchtbaarheid aan de plaatsing van deze vestiging voordat hij er heen gaat.

Jongeren betrekken kan door bijvoorbeeld schooluitjes te organiseren naar het huis van de toekomst. Of laat een bekende aansprekende figuur op Youtube (Enzo Knol?) vertellen waarom duurzame energie belangrijk is.

*"Deze bijeenkomst geeft veel stof tot nadenken"
"Hartstikke leuk als je overheden kan beïnvloeden. Mijn deur staat altijd open en ik heb heel veel ideeën. Bel gerust."*

TAFEL 2

Voorzitter: Leonie Vestering

Gespreksondersteuner: Johan Elzinga

Aan deze tafel zat veel energie en een drang om vooral veel aspecten bij de kop te pakken. Door de hoeveelheid aan ideeën kwam de groep tot globale verkenning van de uitwerking ervan.

RONDE 1 – Duiding van de opgave en eerste set ideeën

Energiebesparing

Energiebesparing begint bij de basis. Educatie van jongeren op school, bewustwording van mensen en een overheid die het goede voorbeeld geeft.

Energiebesparende ideeën zijn er genoeg:

- Meer toepassing van ledverlichting (met gebruik van sensoren).
- Energiebesparings-app.
- Minder apparaten in huishoudens en minder weggooien.
- Meer mensen mobiliseren bij het belang van recycling.
- Belonen van mensen die financieel niet mee kunnen doen.

De tafel stond ook stil bij de opgave om van aardgas af te komen. Huishoudens die hiervoor kiezen, moeten nog altijd betalen voor het netbeheer. Dit werkt niet stimulerend. De tafel ziet hierin een grote rol voor de overheid, met name waar het gaat om de kosten van het netwerkbeheer en de vervanging van bestaande aardgas stookinstallaties.

Energieopwekking

Zonnepanelen zijn belangrijk voor de opwekking van energie. Het krijgen van een vergunning is over het algemeen geen probleem. Dit is voor alle generaties. Het verhoogt de waarde van een huis. Jammer is wel dat alleen bedrijven de BTW kunnen aftrekken. Niet iedereen vindt zonnepanelen 'mooi', dat verhindert plaatsing soms.

De tafel ziet mogelijkheden in plaatsing van mobiele panelen op nog uitgeefbare industrieterreinen. Belangrijk daarbij is om een balans te vinden tussen natuur/landschap en techniek.

Opwekking van energie door wind of zon neemt veel ruimte in beslag. Ruimte die we in de polder als kwaliteit willen behouden. Daarom bespreekt de tafel ook de mogelijkheid van waterkracht als energieopwekker. Hier zijn mogelijkheden voor in het Markermeer/IJsselmeer. Mogelijk is dit te combineren met drijvende zonnepanelen.

Energieopslag

Naast verkenning van de deelopgaven 'energiebesparing' en 'energieopwekking' kwam de tafel ook over het onderwerp

‘energieopslag’ te spreken. Al het beleid is gericht op energieopwekking. Maar straks hebben we energie over buiten de piekmomenten. Daarop is nog te weinig beleid. Omslag naar energieopslag is nodig.

RONDE 2 – Uitwerking

De tafel besloot drie ideeën verder uit te werken: educatie, waterkracht en opwekking van energie door auto’s via magnetisme.

Idee 1: Lesprogramma energiebesparing

Kinderen leren sneller en zijn flexibel in gedrag. Wanneer zij op school iets leren, nemen ze dat mee naar huis. Daarom zou op lager onderwijs en hoger onderwijs ruimte moeten zijn voor educatie op gebied van energiebesparing en duurzaamheid. Er zou een lesprogramma moeten komen gericht op energiebesparing. Die tijd moet op scholen gemaakt worden. De toekomst is net zo belangrijk als de geschiedenis. Mogelijk is er een app te ontwikkelen (of is die er al?).

Idee 2: Waterkracht: blaas het Plan Lieveense nieuw leven in

Toelichting: Plan Lieveense was een plan voor energieopslag met behulp van een waterbuffer in het Markermeer toen het voornemen tot inpoldering tot Markerwaard van de baan was. De kern van het plan bestond van het Markermeer een buffer te maken voor de productie van elektriciteit. Dit meer zou met water gevuld moeten worden in tijden van weinig vraag en veel aanbod van elektriciteit. De overcapaciteit die er dan bestaat aan elektriciteitsproductie diende aangewend te worden om de waterstand in het meer omhoog te brengen. Wanneer er weinig aanbod van energie was en veel vraag zouden de turbines van het meer stroom leveren.

Aspecten

Bij dit plan kunnen bewoners zowel nadeel als voordeel ondervinden. Het zou mooi zijn als direct omwonenden mee kunnen profiteren van het plan. Natuurinstandhouding is een belangrijk aandachtspunt.

Samenwerking

Voor dit plan zouden provincie, universiteiten, Rijkswaterstaat, ingenieursbureaus en natuurbelangenverenigingen samen moeten werken. De NAM kan instappen vanuit het idee dat waterkracht een alternatief is voor gaswinning. Ook is een partij met een dikke portemonnee nodig. Mogelijk kunnen burgers een kans krijgen om mee te betalen en mee te profiteren.

Wat het oplevert

Naast groene energie levert het veiligheid en economisch voordeel op. Flevoland kan zich neerzetten als voorloper.

Idee 3: Besparen en opwekken op wegen

Op en langs de wegen liggen mogelijkheden voor energiebesparing en –opwekking. Besparing kan door het gebruiken van ledverlichting. Deze kan worden gedimd en kan afhankelijk van de behoefte aan. Dit verstoort de natuur ook minder. Daarnaast moet het mogelijk zijn om auto’s energie te laten opwekken op wegen via magnetisme/inductie. Een andere optie is het gebruik van zonnepanelen in het wegdek zoals nu op een fietspad in Krommenie wordt getest. Mogelijk kan dit in Flevoland op een busbaan?

Gebruik een provinciale weg als pilot. Haal kennis uit het buitenland.

De tafel sluit af met de conclusie dat een vervolg van de FlevoTop nodig is. De deelnemers en voorzitter blijven graag in contact met elkaar.

“Omslag naar energieopslag”

Ruimte voor Initiatief

Waar staan we straks?

In 2030 en verder heeft Flevoland de belofte van bestuurlijke vernieuwing waargemaakt. Hier besturen we anders en effectiever. We zetten de maatschappelijke opgave centraal en benutten de krachten uit de samenleving. Iedere keer opnieuw bepalen we wat een effectieve manier is om dit te doen. Per onderwerp bekijken we met welke partners we de opgave aanpakken. De ene keer faciliteren we, de andere keer reguleren we, soms verbinden we partijen of hebben we een forse inzet. Per opgave is maatwerk nodig.

Voorzitter : Johan van Slooten

Gespreksondersteuning: Enno Strating

RONDE 1 – Duiding van de opgave en eerste set ideeën

Diverse deelnemers hebben persoonlijke ervaring met knellende regelgeving. Er zijn ook teveel regels. Dat maakt het onleefbaar. Aan de andere kant: als je inzicht hebt in de reden voor een regel, dan kun je er misschien wat mee doen.

De Nieuwe Omgevingswet als oplossing? De nieuwe Omgevingswet moet meer ruimte geven, meer participatie en een andere rol voor burgers en de politiek. Ook de procedures moeten korter worden. Meer ruimte kan echter ook meer onduidelijkheid geven. Daarom is het belangrijk dat de overheid vooraf aangeeft welke waarden belangrijk zijn. Geconstateerd wordt dat de Omgevingswet niet alles gaat oplossen: het blijft mensenwerk.

De tafel verkent de vraag hoe je bij initiatieven een 'flow' en medewerking van de overheid kunt krijgen. Meedenken aan de voorkant (de omgevingsdialoog) levert veel werk op voor de ondernemer. Die ziet als risico dat de overheid achterover gaat leunen. Toch draait het om participatie, partnerschap, meedenken en meelopen in een creatief proces. Dat is beter dan een – door de overheid verplicht - uitgebreid onderzoek vooraf door de ondernemer.

Het gaat erom positief te zijn, mee te denken en niet alleen maar op de rem te gaan staan. Uitgangspunt zou moeten zijn "alles mag". De geest van de wet in plaats van de letter. Minder regels en meer voorwaarden scheppen en ruimte creëren. Aan tafel met alle partners. Partnerschap moet je ook echt ervaren.

Ondernemers denken heel anders dan mensen van de overheid. Creatiever. Er is een wereld van verschil tussen ambtenaren of ondernemers. Ambtenaren gaan uit van kaders. En initiatieven passen vaak juist niet in een model. Ambtenarij heeft moeite met negatieve geluiden uit de maatschappij.

RONDE 2: Uitwerking van ideeën

Centrale vraag voor deze ronde: Hoe komen we tot een vruchtbare samenwerking van alle partijen?

Cultuuromslag bij alle partijen: proactieve welwillendheid

Het is noodzakelijk dat alle partijen uitgaan van het positieve. Dat vergt een cultuuromslag. Die is niet te onderschatten. Laat je successen zien. Er is teveel podium voor bezwaar en beroep. Geef ook aandacht voor zaken die goed gaan. Be good and tell it.

Sta open om regelgeving te veranderen. Ga het gesprek aan. Kap geen zaken af op voorhand, omdat ze niet voldoen. Ga eerst in gesprek met de initiatiefnemer en hoor het verhaal achter het initiatief. Schets een minimaal kader.

Volwaardig partnerschap

Geef initiatiefnemers de credits. Voor initiatiefnemers is het belangrijk om serieus genomen te worden. Partners worden vaak niet als partners gezien, maar als tegenstander.

Flow vasthouden

Om de flow in initiatieven te houden zou het goed zijn om de procedure te korten. Misschien met een eerste quick-scan die snel duidelijkheid biedt (kansrijk of kansloos). Wellicht via een pitch-commissie?

Verder zijn genoemd:

- 1 loket.
- Zorg voor openheid in alle fasen.
- Gebruik pilots en wees daarbij niet te bang voor precedentwerking.

“Het draait om proactieve welwillendheid en partnerschap. Creëer een flow en vier de successen.”

Het Verhaal van Flevoland

Waar staan we straks?

In 2030 en verder is Flevoland de kroon op de eeuwenlange Hollandse inpolderingstraditie. Flevoland staat wereldwijd bekend als een 20e-eeuws wederopbouwlandschap met herinneringen uit een verder verleden. Het oorspronkelijke overheidsideaal is verrijkt met vele nieuwe idealen van inwoners en ondernemers.

Startvraag: Hoe kan Flevoland haar eigenheid behouden en meenemen naar de toekomst?

TAFEL 1

Voorzitter: Jeroen Kok

Gespreksondersteuner: Melanie Koning

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

Aan tafel zat een divers gezelschap. De archiefbeheerder van de familie Lely, een dochter van polderpioniers, een Lelystedeling, Almeerders en actieve vrijwilligers.

De tafel verkende de vraag 'Wat is een Flevolander?'. Of beter gezegd, wanneer voel je je thuis op een plek. Voor de een zijn dat de tulpenvelden en weidse uitzichten. Almere als voorstad van Amsterdam, maar voelt een Almeerder zich ook Flevolander? Voor de ander betekent het 3,5 meter onder NAP wonen zonder natte voeten. Soms liggen wortels nog op de geboorteplaats, maar voelt men zich wel thuis in Flevoland (NOP). Ook wordt genoemd: Thuis voelen is genoeg genieten van cultuur en natuur. Dat zijn zaken die naast werk belangrijk zijn. Zo kan je je identificeren met een plek.

Vertel het verhaal wat er al is.

- Geef rondleidingen voor ieder die dat interessant vindt. Er wordt altijd gezegd "Almere/Flevoland moet nog wat worden". Maar er is al veel. En dat ziet de gemeente niet zo, maar wij wel. Dit leidt uiteindelijk tot behoud en bescherming.
- In Flevoland zijn cultuur en natuur de verbindende elementen. Waaronder dus ook de nieuwentijdse cultuur, zoals de Regenboogbuurt. Zet een Regenboogmuseum op. En daarbij meer aandacht voor de vrijwilligers, ondersteuning. Je moet de kloof tussen politiek en vrijwilliger kleiner maken.
- Er is te weinig kennis bij de overheid. Betrek de clubs daarbij die daar al heel veel mee bezig zijn. Zij kennen de beginselen van hun plek. Als je gaat behouden, moet je goed het verschil

tussen monument en stadgezicht kennen. Bij stadgezicht kan je de omgeving meenemen.

- Onze cultuurhistorische ontwikkeling begint later. We moeten er daarom wel goed mee omgaan. Het verdwijnt anders. Je bent het kwijt voordat het gewaardeerd wordt. Het begint wel laat, maar dat wil niet zeggen dat het niet bijzonder is. Gelukkig begint men nu naar de architectuur uit de jaren 80 te kijken met de bril of het bijzonder is of niet.
- Het irriteert dat een actie van Wikipedia, maak van je monument een foto, niet mogelijk is in Flevoland. In Flevoland kan je dan geen foto maken van een monument, want het ligt onder de grond.
- Vertel het verhaal van de wateren van Almere: ze hadden zand nodig voor de spoorverbinding. En ze wilden er iets moois van maken.

Benoem en behoud iconen

- Iconen (zoals Nationaal Park Nieuw Land of de Blocq van Kuffeler) aanwijzen zodat deze behouden blijven, als onderdeel van een groter icoon.
- Het kan niet de bedoeling zijn dat industriële argumenten zwaarder gaan wegen. De tafel verbaast zich over de verhouding waarmee de gemeente geld uitgeeft. Zo gaat er veel geld naar de overslaghaven, terwijl je daarmee iets moois weggooit. Waar ligt de verhouding tussen cultuur (erfgoed) en economie? Als er teveel afwijkingen komen aan het erfgoed, dan loopt je de status mis om wereld erfgoed te worden. Daarom moet je nu al zuinig zijn op wat je hebt. Nog zo'n tegenstelling, Nationaal Park Nieuw Land en het vliegveld. Het feit dat je nu al weet dat de Oostervaardersplassen en een vliegveld niet samen kunnen functioneren. Maar de provincie geeft aan beiden veel geld uit, dan weet je dat één van de uitgaven verspilld geld is.
- Wijken van Almere zijn ook iconen. De wijken hebben een karakter gekregen. Deze karakters moeten behouden blijven. Niet alles mag hetzelfde worden. De gemeente mag handhaven, maar dat doen ze niet. De kleuren van de Regenboogwijk Almere zijn aangepast omdat de inwoners niet op de hoogte waren van het kleurenschema. Maar ook omdat de gemeente de kleurcodes niet meer wist. De kennis is er niet meer.
- Behoud is niet dat je er nooit iets meer iets aan mag doen. Niet bevriezen maar behouden.

Benoem van elke kern de kernwaarden, in heel Flevoland.

De gedachten achter een buurt, een stad, een dorp, hoe het is opgebouwd. Dit zijn de basiswaarden.

We nemen waarden mee vanuit waar we vandaan komen: vanuit Curaçao, Ameland, Zuid Afrika. Nieuwe inwoners brengen nieuwe ideeën met zich mee. Prima op zich, maar voor je het weet breken ze gebouwen af die een belangrijke betekenis hebben voor de oudere inwoners. Oude gebouwen zijn de ziel van alle plaatsen. Daarom moeten nieuwkomers het verhaal kennen. Geef ze een inburgeringscursus. En benoem de kernwaarden, zodat je weet wat ten grondslag ligt aan zo'n plek. Eerst moet je de plek beschrijven, zodat je een overzicht hebt.

Daarmee kan je het gesprek voeren. Welke bewonersgroepen houden zich bezig met de kernwaarden? Wie is je gesprekspartner? Benader de mensen voor de juiste dingen. Om te weten welke idee wordt gesteund en waar draagvlak voor is.

RONDE 2: Uitwerking

Om Het Verhaal van Flevoland te bestendigen en uit te dragen heeft de tafel het idee om:

Beschrijf de kernwaarden van buurten, dorpen en steden en wijs iconen aan

Er zijn provinciale en lokale iconen met een nationale uitstraling. Maak een inventarisatie van iconen. Vraag ook na waarom iets een icoon is. Dit levert een longlist op. Die laat je zien aan deskundigen, die kunnen er ook iets over zeggen

Bijvoorbeeld: de Inconenverkiezing Almere die is geweest. Niet iedereen aan deze tafel was hiervan op de hoogte. Daar hebben 1800 mensen voor gestemd. Dit wordt als de belangrijkste lijst ervaren. Dat moet je relativeren. En de keuze voor het woord icoon is al een vergissing geweest. De mensen weten niet wat dat betekent.

Wie doet er mee?

- Buurtverenigingen, voor de vraag: wat zijn de kernkwaliteiten?
- VVE's en Toerisme Flevoland (tegenwerping: die hebben alleen weet van de geijkte verhalen, die al bekend zijn).
- Clubs die al bestaan.
- Met een deskundig persoon, die de ideeën bundelt. Van

enquêtes krijg je heel veel data.

Vraag de bestaande clubs om het verhaal te vertellen. Vanuit hen kan het doordruppelen.

Voor wie?

De geschiedenis is er altijd, vanaf de eerste bewoner en het dichten van het gat in de dijk. Maar de nieuwe verhalen horen we niet. De mensen van nu kunnen nieuwe verhalen vertellen. Omroep Flevoland heeft een programma "In gesprek met": nu zijn dat politici die aan het woord zijn, maar laat de inwoner aan het woord.

Idee: bestaand programma "Reis langs de oevers van de Yangtze" ombouwen tot Reis langs de Eemvallei. Of het Engelse treinen programma: 'Rail away' ombouwen tot van dorp naar dorp.

Wie heeft een rol? Wat verwachten we van elkaar?

- Ambtenaren moeten de goede woordkeuze nemen: icoon is al te moeilijk.
- Ambassadeurs moeten het verhaal vertellen, de mensen aan tafel zien hierin een rol voor zichzelf.
- De overheid zou moeten beginnen met informeren en middelen beschikbaar stellen waardoor het verhaal begrepen kan worden. Casla is opgeheven: de maquettes, liggen te verstoffen. Pas als er naar gevraagd wordt, komt het weer voor de dag. Niet alles wordt belangrijk gevonden. Alles wordt bewaard. Daarmee worden fysieke elementen gewaardeerd en dus behouden.
- Nagele is beschermd dorpsgezicht en het Rijk heeft hier een waardering voor. Het Rijk investeert, de kleur en verf wordt

vergoed. Dat is ook een idee voor de Regenboogbuurt in Almere.

- Schrijvers zoals Joris van Casteren kunnen verhalen optekenen over gebouwen zoals de Blocq van Kuffeler. En boeken uitdelen naar basisschoolleerlingen.

Stick to the plan: vastleggen bij verkoop. Pionieren; Oosterwold is opgezet om inwoners hun eigen droom te realiseren. Maar in de praktijk mogen nu projectontwikkelaars ook bouwen. Dit wordt ervaren als een voorbeeld waar het originele plan is losgelaten. Dus daarom de boodschap: stick to the plan.

Begin van een Iconenlijst:

- Oostvaardersplassen. Beschermde.
- SGL (scholengemeenschap Lelystad),
- Werkeiland
- De erfenis van Lely, dijken. Daarom baai van Eesteren, niet door laten gaan.
- Kempphaan en historie, stadsboerderij,
- Cirkelbos, structuur van bebossing. De tegenstelling blok cirkel, maakt het bijzonder
- Schokland
- Urker havengebied
- Gebouwen zoals de Blocq van Kuffeler.
- Schokbetonschuren
- Nagele
- Structuur van Almere met de verschillende wijken. Groen, zand, kleur, de diversiteit tussen de wijken het concept van de wijk.
- Trekvogel: dit was een werkgebouw van de mensen die de polder hebben drooggelegd.
- Pionierswoningen: zij zijn het hart. Bewaar dat.
- Cultuur: festivals, artfair.

"Fantastisch, we hebben zoveel inbreng met elkaar, we komen overal vandaan."

"Raampje open, en even ruiken of weer thuis te komen. Ik rook de uien en de kool."

*"De waarden
van Flevoland.
Inventariseren,
waarderen en
behouden."*

TAFEL 2

Voorzitter: Erik Boshuizen

Gespreksondersteuner: Jeroen Doornekamp

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

De tafelgenoten delen eerst wat zij met Flevoland hebben en eraan waarderen. Hierbij worden genoemd: unieke geschiedenis, natuur en bos, het verhaal van het nieuwe land, vroeger kwam iedereen hier zonder rangen en standen naast elkaar te wonen, scholen werden gebouwd met carte blanche, Flevoland heeft erfgoed, Flevoland is schoon, experimenteel huis, waterloopbos.

Eerste ideeën komen al tijdens de introductie aan bod:

- Het verhaal moet ook gaan over het water – de onderwaterpolder is net zo kunstmatig als het nieuwe land.
- Flevoland heeft potentie om te bouwen met de natuur.
- Kwaliteit 'schoon' dreigt te worden verkwanseld met komst van het vliegveld.
- Maak kinderen bewust van de geschiedenis van Flevoland: dit land lag onder water. Idee: een schoolreisje binnen de provincie?
- Leg water rond Urk en maak er weer een eiland van: versterk de identiteit van het eiland.

Meerdere identiteiten

Eigenlijk bestaat Flevoland uit vijf identiteiten: NOP, Zeewolde (gericht op Veluwe), Almere (gericht op Amsterdam), Lelystad als logistiek centrum, Urk.

Visser van Urk voelen zich eigenaar van het water, maar ze zijn daarin niet gekend. Tijdens 100 jaar Zuiderzeewet kunnen we aandacht besteden aan de identiteit van Urk.

RONDE 2 – Uitwerking van ideeën

Het Verhaal van Flevoland heeft als doel te verbinden. Het Verhaal is er voor Flevoland, Nederlanders en buitenlanders (zij vinden het verhaal fantastisch). Communicatie over Het Verhaal van Flevoland moet bij het onderwijs beginnen.

Museum van de toekomst

In het Erfgoedcentrum zou meer aandacht moeten komen aan bouwen met de natuur en voor de toekomst van de waterbouw met Markerwadden als mooi voorbeeld. Er moet een verbinding worden gelegd tussen het oude erfgoed en nieuw erfgoed. Eigenlijk is een museum van de toekomst nodig. Nieuwland kan dit worden, maar is het nu niet.

Land art goede richting

In Flevoland ontbreekt het aan museale kwaliteiten (1,3% versus 30% in Nederland). Land art is een goede keuze. We hebben immers de ruimte om grootse dingen te doen, ook in het water. Zeewolde heeft nu een land art project op school. Het

idee wordt geopperd om burgers samen kunst te laten maken. 'Gesamtkunstwerk' als experiment. 100 jaar Zuiderzeewet kan het onderwerp zijn.

Vernieuwen in lijn met historie

Flevoland moet de gelegenheid benutten om vernieuwing en voortdurende ontwikkeling op een duurzame manier ruimte te bieden. In lijn met het historische verhaal van Flevoland. Haak in op innovaties en durf te experimenteren.

Samenwerking

Boeren, onderwijs, Floriade, Flevolandschap, IVN, City sences, de provincie.

De tafel roept om betrokken ondernemers (zoals KFC, Sietze Henstra, Tante Truus, Hajé de Jager) te betrekken als verhalen vertellers en het tonen van concrete resultaten.

De provincie zou kunnen faciliteren met middelen, geld en door ruimte te bieden. Daarbij moeten we lef hebben en te durven accepteren dat het ook een keer kan mislukken.

"Flevoland accepteert de uitdagingen van innovatieve ideeën."

Circulaire Economie

Ambitie zoals geformuleerd in Omgevingsvisie FlevolandStraks

In 2030 en verder staat Flevoland bekend als de grondstoffenleverancier voor de circulaire economie. (Rest)stromen uit de landbouw, bedrijven en huishoudens maken we geschikt voor duurzaam (her)gebruik. Groene grondstoffen en gebruikte materialen bewerken we zodanig dat ze snel en gemakkelijk hun weg vinden naar bestaande en nieuwe afzetmarkten; in Flevoland, in Nederland en wereldwijd.

Door nieuwe – circulaire – materialen te maken, heeft de regionale economie een impuls gekregen. De agrarische sector en het bestaande bedrijfsleven profiteren hiervan. Het bewerken van (rest)stromen om te voldoen aan de marktvraag trekt nieuwe bedrijvigheid aan: innovatieve en creatieve bedrijven, adviesbureaus, maakindustrie en logistieke ondersteuning.

Het opschalen van initiatieven van onderop

Het is belangrijk als overheid om te laten merken dat je initiatieven van onderop waardeert. Hierdoor voelen mensen zich ook verantwoordelijk. Amsterdam heeft goede ervaringen met Pakhuis de Zwijger. Ook in Almere zijn er veel initiatieven op het gebied van groenonderhoud.

Startvraag: Hoe maken we deze ambitie waar?

TAFEL 1

Tafelvoorzitter: Theo Vulink

Gespreksondersteuner: Janine van den Bos

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

Tijdens de presentatie zijn de drie lijnen in de visie gepresenteerd om de circulaire economie in Flevoland vorm te geven en verder te versterken:

- Groene grondstoffen.
- Hergebruik gebruikte materialen (vooral bouw).
- Als provincie zelf het goede voorbeeld geven.

De tafel praat verder over de aanpak van deze drie lijnen. Volgens de tafel is het nodig om bij circulaire ambities de samenleving meer te betrekken. De samenleving kan een belangrijke bijdrage leveren door vermindering van de CO2 uitstoot door zelf slimme keuzes te maken en door toekomstgericht te denken en te doen.

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

Kijk voor de aanpak in het vormgeven van de circulaire economie naar het opzetten van regionale samenwerkingsverbanden. Bedrijven die in de buurt zitten, hebben kortere reistijden en stoten minder CO2 uit.

Zaken die je daarnaast in de aanpak een plek kunt geven zijn:

Normen stellen

Bij het vormgeven van de circulaire economie kunnen normen helpen. Durf in de aanpak normen te stellen. Laat deze ook echt meewegen in de besluitvorming.

Opdracht geven

De overheid kan eisen stellen als zij een opdracht aan iemand verleend. Denk aan bijvoorbeeld de CO2 uitstoot, kilometers autovervoer, type vervoer, hergebruik van materialen, beperken van de footprint etc. Laat deze normen meetellen in de weging (bv 50/50). Kies niet standaard voor de goedkoopste optie. Kijk daarnaast ook of je slimmer en efficiënter opdrachten kunt geven in samenwerking met andere overheden. Laat niet elke overheid de eigen wegen onderhouden en stoppen bij de grens, maar coördineer en combineer dit.

RONDE 2 – Uitwerking

Alle bedrijven (& overheden & particulieren) in Flevoland gebruiken alleen bioplastics

Flevoland zou zich met een product moeten onderscheiden, dan heb je automatisch meerwaarde. Of het nu bioplastics is of een ander product: je gaat automatisch verdienen als je vooroploopt.

De tafel benoemt aspecten voor de uitvoering:

- De gebruiker/ondernemer moet een goed businessmodel hebben.
- Ondernemers, die zich sterk willen maken voor het gebruik van bioplastics, moeten ondersteund worden door bijvoorbeeld investeringsaftrek of een stimuleringsregeling.
- De provincie kan helpen door het uitdragen van ambitie, het voorbeeld geven en het vieren van successen.
- Iedereen heeft een gezamenlijke verantwoordelijkheid.
- De overheid kan begeleiden en/of regisseren.
- Het bedrijfsleven kan een rol spelen in het ontwikkelen van innovaties.

*“Koploper Bio-plastics
– Groen doen –
Innoveren met lef –
Circulair verdienen”*

Regionale Kracht

Ambitie zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie FlevolandStraks

In 2030 en verder heeft Flevoland een aantal voorzieningen dat op bovenregionaal niveau van excellente kwaliteit is. Voorzieningen met een aantrekkingskracht en een reputatie die over de provinciegrenzen heen gaan. Het gaat onder meer om Lelystad Airport, excellente woonmilieus in Almere en Lelystad, prachtige groenblauwe natuur- en recreatiegebieden langs de waterrijke randen van de polder en de topplandbouw. Grotendeels zijn dit ook de oorspronkelijke krachten van Flevoland. De polder is ingericht voor landbouw, wonen en recreatie met een bovenlokale betekenis. Met deze ambitie geven we een eigentijds vervolg aan deze oorspronkelijke opzet van Flevoland. De economische krachten van de Noordelijke Randstad (Amsterdam, Utrecht en Gooi) en Zwolle strekken – onder andere via corridor- en knooppuntontwikkeling – steeds verder en intensiever de polder in. Flevoland is optimaal aangesloten op de diverse (infrastructurele) netwerken. Hiermee wordt onze positie in de netwerken versterkt en daarmee de positie van de Flevolander.

Startvraag: Waar zijn we als Flevoland goed in en waar kunnen we ons in ontwikkelen?

TAFEL 1

Tafel voorzitter: Eduard Plate

Gespreksondersteuner: Nicky Stegenga

RONDE 1 – Duiding van de opgave en eerste set ideeën

Aan het begin wordt gevraagd naar de woon- en werkplek van de tafelgenoten. Het onderwerp wonen en werken komt verder ter sprake:

Mensen gaan nu vaak in Flevoland wonen omdat het een relatief goedkope optie is. Goedkoop wonen is een goede basis. Het heeft aantrekkingskracht. Tegelijkertijd zou Flevoland zich kunnen ontwikkelen door de woon/leefkwaliteit hoog te houden. Er wonen hier mensen, maar de kwaliteit van werken is er niet. Bewoners trekken hierdoor weg uit Flevoland. Aan de andere kant, waarom gaan mensen/starters niet in Flevoland wonen als ze daar wel werken? We moeten voor een nog aantrekkelijkere woonomgeving zorgen. Excellent wonen wordt hierbij genoemd. Flevoland kan kansen bieden om iets anders te realiseren. Denk bijvoorbeeld aan duurzame mogelijkheden.

In de presentatie worden verschillende voorbeelden gegeven waar Regionale Kracht over kan gaan om de tafelgenoten uit te dagen: Wat is uw beeld bij Regionale Kracht in Flevoland en waar kunnen we ons in ontwikkelen om de ambitie van bovenregionale verbindingen te realiseren?

“Experimenteerruimte voor combinaties van wonen, leren, ondernemen en leisure”

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

Ruimte voor initiatieven

Stimuleer ondernemerschap bij studenten door een campus waar je ook kunt wonen bij Lelystad, breng onderwijs en bedrijven bij elkaar.

Het beeld van Flevoland als landbouwprovincie zou je moeten veranderen, zodat het aantrekkelijker wordt om hier te werken en te wonen. Hoe moet je dat doen? Door initiatieven van de grond te krijgen. Er moet hiervoor ruimte komen. Ondernemers moeten hierbij niet in de weg worden gezeten. Kun je als overheid in plaats van 'nee' zeggen, de mogelijkheden onderzoeken?

Ondernemen stimuleren, bedrijven aantrekken

Excellente woongebieden gaat niet alleen maar over "wonen", maar ook over "ondernemen" en "leisure." Als je verder denkt dan alleen wonen ontstaan er interessante combinaties. Denk bijvoorbeeld aan een soort campus bij vliegveld Lelystad waar wonen, ondernemen en leisure een plek krijgt. Studenten krijgen de gelegenheid ondernemingen te ontwikkelen op de campus. Tegelijkertijd ontstaat er meer dan enkel een bedrijventerrein. Je kunt er ook wonen en er zijn genoeg 'leisure' mogelijkheden.

Ambassadeurs

Gebruik de inwoners, die het aantrekkelijk vinden om in Flevoland te wonen, als kracht. Deze inwoners kunnen als ambassadeurs van Flevoland fungeren. De ambassadeurs kunnen helpen werkgelegenheid en bedrijven aan te trekken. Bedrijven zelf kunnen ook als ambassadeurs van Flevoland ingezet worden. Als je inzet op de acquisitie van nieuwe bedrijven, neem dan ook sociaal beleid mee: het koppelen van onderwijs aan de arbeidsmarkt en de lokale omgeving. Kortom bevorder het sociaal verantwoord ondernemen.

Openbaar vervoer

Verbetering vereist met ontsluiting van de NOP en bereikbaarheid van Zeewolde.

De luchthaven

De komst van het vliegveld brengt mogelijkheden op commercieel gebied met zich mee. Daarnaast biedt de luchthaven ook de kans om opleiden, werken en leren beter te combineren.

RONDE 2 – Uitwerking

Het idee naar voren gekomen uit de discussie bij ronde 1:

verbinden van experimenteerruimte aan excellente woonmilieus. De elementen die worden genoemd zijn ruimte (in regelgeving), faciliteren, inclusiviteit en een functie mix (wonen, werken, leren en recreëren). Om de uitwerking te kunnen concretiseren is als voorbeeld een campus bij de luchthaven gekozen.

Campus in de buurt van de luchthaven voor bewoners binnen en buiten Flevoland, die een bijdrage levert aan de excellente en onderscheidende positie van Flevoland.

Wat is het beeld bij de campus? Het is een HUB: een plek waar veel functies bij elkaar komen: waar verschillende mensen

samenwerken – innovatief en creatief:

- Een plek om te ondernemen, voor start ups van o.a. studenten.
- Een plek om te wonen (met name voor studenten als betaalbare en inspirerende optie).
- Waar ook leisure/horeca zich kan vestigen.
- Een logistiek centrum.
- In en uitgaande personen.
- Een plek om te werken/ voor bedrijvigheid - al dan niet met een maatschappelijke doelstelling:
- Richt hiervoor een aanspreekpunt in op het terrein voor werkgevers die hulp willen bij de inrichting van het 'sociale' aspect van hun onderneming.

De tafel bespreekt aspecten voor de uitvoering:

- Hoe komt dit alles van de grond? Benoem een ambassadeur. Dit kan in de vorm van een kwartiermaker.
- Geef jongeren de kans om makkelijk een bedrijf te starten bij de luchthaven en om ideeën aan te dragen voor de ontwikkeling van het vliegveld.
- De overheid moet blokkades wegnemen voor de vestiging van bedrijven op en rondom het vliegveld terrein. Zodat men uiteindelijk zegt: ik kies voor Flevoland en niet voor een andere provincie.
- High Tech interesseert de jeugd. Misschien kan daar een opleiding voor worden aangeboden. De lager opgeleiden moeten hierbij niet vergeten worden.
- De infrastructuur moet op orde zijn. Daarnaast zou het ook mogelijk moeten zijn dat iemand die veel naar het buitenland reist makkelijk naar het vliegveld kan gaan (op de fiets bijvoorbeeld).
- Onderzoek de mogelijkheid voor het bieden van ruimte aan start-ups. Wacht als provincie niet af, maar benader actief partijen die hierbij een rol zouden kunnen spelen. Benader hiervoor bijvoorbeeld ook de onderwijsinstellingen.
- Laat Flevoland zien aan de bezoekers van de luchthaven. Laat bussen bijvoorbeeld rijden naar Bataviastad of naar andere plekken zoals Urk.
- Creëren dat aankomende reizigers in Flevoland blijven via bijvoorbeeld leisure met nieuwe kleine attracties en horeca op de Campus en door de uniciteit van Flevoland te laten zien: we leven hier onder zeeniveau!

Opbrengst:

- Meer diversiteit in werk (i.p.v. zware focus mn NOP op landbouw).
- Studenten aan Technasium hoeven niet meer zoals nu bijna 100% te vertrekken.
- Meer start ups/ nieuwe ondernemers.
- Verbinding bestaande ondernemingen met start ups en onderwijs.
- Meer banen.
- Binding luchthaven reizigers.
- Onderscheidende excellente woonlocatie/onderscheidende locatie.
- Voorbeeld experimenteerruimte.

TAFEL 2

Tafel voorzitter: Melissa Bax
Gespreksondersteuner: Ad Otte

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

Er is niet een gezamenlijk beeld van de kracht van Flevoland. Naar buiten toe is het goed om dit beeld wel scherp te hebben. De provincie kent wel degelijk een aantal regionale krachten. Een aantal van deze krachten wordt benoemd en besproken zoals de klimaatbestendigheid – en de liefde voor de blauwe slinger: wandelen en recreatie. Over een aantal krachten wordt gezegd dat deze doorontwikkeld zou moeten worden. De economie is volgens de groep een zwak punt.

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

De groep heeft ervoor gekozen toe te werken naar een hoofddoel, die ze daarna uitsplitsen in subdoelen. Hieronder zijn de hoofddoelen en subdoelen die zij in de aanpak van belang vinden overgenomen:

Hoofddoel: Regionale kracht is de bevolking van Flevoland

De subdoelen:

a. Verbeteren van recreatie

Door samenwerking in deze branche kan versterking plaatsvinden: werkgelegenheid (armoedebestrijding) en betere voorzieningen.

- Periodiek overleg recreatiebedrijven met langzaam vervoerorganisaties (fiets, paarden ed.).
- Opzetten van samenwerking tussen de langzaam vervoerorganisaties (een deelnemer wil zelf hierin een rol spelen).

b. Verbeteren woon-werken

De OV verbindingen met de regio zijn een zwak punt. De samenwerking met Amsterdam, 't Gooi, Zwolle inclusief Windesheim kan beter. De tafel wil inzetten op betaalbare bedrijfsruimte en 5 jaar begeleiding van het klein en midden bedrijf om de overlevingskansen te vergroten.

c. Verbeteren (sociaal) woonaanbod

Instroom uit andere gebieden geeft druk op de betaalbare woonruimtes.

d. Aanpak armoede

Armoede bestaat nog steeds onder brede groepen. Dit moeten we bespreekbaar maken. De bewoners zijn immers de kracht van Flevoland. Door het wegvallen van verschillende armoede programma's vallen gaten in de bestrijding ervan. De huidige achterstandsgebieden blijven generaties op dit niveau.

RONDE 2 – Uitwerking

De tafel kiest ervoor om de aanpak van armoede en het verbeteren van woon-werken uit ronde 1 verder uit te werken:

Armoedebestrijding

Denk bij de aanpak van armoede verder dan de aanpak van mensen die in armoede verkeren. Leg de link tussen bedrijfsleven en scholen. Hoe krijgen we deze aan elkaar verbonden. Kijk op provinciaal niveau of er een lacune overblijft na het beleid van de gemeente op het gebied van armoede bestrijding. Kijk of de provincie hier een rol in kan spelen. Er zijn kinderen in Flevoland die 's ochtends geen ontbijt krijgen. Scholen kunnen hier een rol spelen.

Verbeteren woon-werk relaties

Er is een wens voor een complete stad waar men niet alleen kan wonen, maar ook kan studeren en werken: ik wil hier werken en studeren. Ik moet nu de provincie uit om dit te doen. Aspecten bij de uitvoering:

- Stimuleer meer werkgelegenheid en studie mogelijkheden in de provincie zodat we niet de provincie uit hoeven.
- Speel in op de ontwikkeling van slimme technologie bijvoorbeeld robots en relatie met werkloosheid. Dit moet op provincie en rijksniveau aangepakt worden.
- Pak laag geschooldheid aan (link met armoede). Samenwerking bedrijven en overheden.
- Sociale woningbouw: betere vertegenwoordiging verhuurders (aanpassing regelgeving vanuit Den Haag).
- Anticiperen op toekomstige infrastructuur; goed wegennet en OV (consensus dat het nu niet goed werkt). Dit is een taak voor de provincie en het Rijk.
- Hoe krijgen we boeren en bedrijven gelinkt aan scholen?
- Regionaal: welke lacune blijft erover na beleid gemeente op het gebied van armoede bestrijding. Heeft de provincie hier een rol in?

“Regionale kracht is de bevolking en haar binding aan de provincie”

Krachtige Samenleving

Waar staan we straks?

In 2030 en verder staat Flevoland bekend als een omgeving met uitstekende mogelijkheden voor ontplooiing, ontwikkeling en ontspanning. Het is een aantrekkelijk vestigingsgebied. Het in Flevoland aanwezige talent alsmede de potentie, kracht en ondernemerschap van de samenleving benutten we. Bij nieuwe ontwikkelingen staat de Flevolander centraal. Wij volgen samen met partners de regionale sociale en economische ontwikkelingen op de voet. Dit om gezamenlijk nieuwe opgaven tijdig te signaleren, en om die op een passende wijze te agenderen en te bespreken met de partners. Denkbaar onderwerpen zijn de invloed van robotisering en automatisering op de arbeidsmarkt, de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de specifieke verzorgingsproblematiek, gezondheidsvraagstukken en de gevolgen van de verwachte bevolkingsafname in de Noordoostpolder.

Startvraag: Welke aspecten van de samenleving vind je belangrijk? Hoe krijgen we de krachtige samenleving? Hoe kunnen we de aanpak samen vormgeven?

TAFEL: 1

Tafelvoorzitter: Lloyd Ferdinand
Gespreksondersteuner: Jolien Pil

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

Flevoland is niet één geheel. We moeten opletten dat Flevoland niet uit elkaar valt. Er is een groot verschil tussen de culturen. Het verschil is met name zichtbaar tussen de steden en de kernen. Er is al veel kracht in de kernen. Tegelijkertijd moet je hen niet vergeten, ook recht doen aan de kernen.

Daarnaast praat de tafel verder over dat Flevoland een emigratie gebied is. Er wordt gerefereerd aan de leus: ik had altijd willen emigreren en ik woon in Almere. De emigratie cultuur is onderdeel van het DNA van Flevoland: iedereen komt ergens anders vandaan. Dit heeft een keerzijde. Onze samenleving heeft echt cohesie nodig, dit moet bevorderd worden.

Verder concludeert de groep dat een samenleving niet zonder vernieuwing kan. Iedereen komt hier ergens anders vandaan: als dat geen voedingsbodem is voor vernieuwing?

De tafel somt tot slot verschillende aspecten in de samenleving die ze belangrijk vindt: een inclusieve samenleving – iedereen doet mee, de cohesie en de inrichting van de leefomgeving.

De tafel praat verder over hoe je recht kunt doen aan de kracht die er al in de samenleving zit. De groep buigt zich over de startvraag: hoe stimuleren we dat de kracht in de samenleving benut wordt?

Ideeën voor de aanpak van het vraagstuk

Er is een mentaliteitsverandering nodig. Het maakbaarheidsideaal is in Flevoland nog steeds aanwezig. Ontmoedig inwoners niet door zaken over te nemen. Help vooral bij het in de kracht zetten van mensen. Faciliteer mensen met een initiatief. Bied de juiste randvoorwaarden voor ontplooiing, maar neem niets over. Kijk of je als overheid kunt aansluiten bij bestaande initiatieven. Niet zoveel plannen maken, maar gewoon doen.

RONDE 2 – Uitwerking

Beïnvloeding en inrichten van de leefomgeving; werkgroep en stuurgroep sociale vernieuwing

Er is een gezamenlijk proces nodig waar burgers, wethouders, gedeputeerden, ambtenaren en ondernemers samen met elkaar werken aan een onderwerp voordat de beleidsontwikkeling begint. Hiervoor kun je een vereniging of een stichting oprichten. De vorm is afhankelijk van het onderwerp en laat zich invullen naar het doel wat de groep met elkaar nastreeft. In het kader van krachtige samenleving zou dit kunnen zijn: het geluk van de Flevolander of de cohesie van de Flevolandse samenleving. De tafel refereert aan de stuurgroep sociale vernieuwing die in het verleden actief was. Een soort constructie waarbij een groep mensen over een idee nadenkt en de groep overwegingen kon meegeven voordat iets richting de raad of het college ging.

De tafel bespreekt aspecten voor de uitvoering van de werkgroep:

- Hou vast aan een ad-hoc structuur.
- Hou vast aan het doel en niet aan de structuur van de groep.
- Hou de ruimte om per onderwerp de juiste deskundigheid te zoeken.
- Hou de samenstelling van de groep divers: inwoners, ondernemers, wethouders, gedeputeerden, ambtenaren.
- Heb voortdurend aandacht voor het mobiliseren van medestanders.

De tafel heeft tot slot nog een aantal tips voor gemeenten en provincie

- Om vernieuwing mogelijk te maken; wissel regelmatig van ambtenaren en leidinggevendenden.
- Heb vertrouwen in de mensen.

*"Flevoland 0
Flevoland –
ballade"*

TAFEL 2

Tafel voorzitter: Magriet Papma

Gespreksondersteuner: Johan Fuite

Startvraag: Hoe krijgen we de samenleving krachtiger?

RONDE 1 – Duiding van de opgave

en eerste set ideeën

In drie groepjes zijn ideeën besproken en weer teruggelegd in de groep:

Idee 1:

Zet in op geen uitval meer in onderwijs. Dit zorgt voor meer sociale cohesie/meer samenhang en voorkomt toekomstige problemen. We moeten zorgen dat we voor elkaar klaarstaan (bijvoorbeeld met een buddysysteem). De social return on investment is groot.

Idee 2:

De Floriade kan een vehicle zijn voor een kinder/jeugdprogramma die sociale betrokkenheid vergroot. De Floriade wordt dan een platform voor het kennismaken met elkaar. De jongeren zouden gratis een bezoek aan de Floriade moeten kunnen maken. De Floriade zou aantrekkelijk moeten zijn voor kinderen/jongeren. Dit idee kan ook worden uitgewerkt naar andere delen van Flevoland: alle stadskinderen bijvoorbeeld richting Urk of de Noordoostpolder.

Idee 3:

Ontwikkel een platform waar burgers, ondernemers en jeugd etc. terecht kunnen met een initiatief. Denk hierbij bijvoorbeeld aan 'seed capital' voor ondernemers: een manier om sociaal maatschappelijke betrokkenheid bij ondernemerschap te vergroten. Ontwikkel een 'wegenwacht' voor het sociaal maatschappelijk verkeer.

Hierna is met elkaar gesproken over hoe de drie ideeën bij elkaar kunnen worden gebracht. De ingebrachte ideeën hebben een gemeenschappelijke deler op sociaal maatschappelijk vlak: waarbij extra aandacht voor de jeugd wordt gevraagd.

RONDE 2 – Uitwerking

De tafel kiest ervoor om de drie ideeën uit ronde 1 tot een centraal idee te bundelen.

Het krachtplatform

Het krachtplatform is een platform waarin ideeën/initiatieven op sociaal maatschappelijk vlak worden gematchd met onderwijs, ondernemerschap, Floriade etc. Jongeren krijgen de kans om hier ideeën in te brengen en er mee aan de slag te gaan. Het levert hen een plekje in de maatschappij op.

De tafel geeft de volgende aspecten mee voor de uitvoering:

- Laat de doelgroep (jongeren/jeugd) ook meedenken.
- Zet een aanspreekpunt in de scholen op. Gerefereerd wordt aan de 'bank voor kans': een initiatief van ROC Amsterdam waarbij jongeren de kans hebben 'op de bank' een idee te pitchen voor een maatschappelijk probleem.
- Maak gebruik van coaches/facilitators.

Investeringsbank

Aan het krachtplatform is een investeringsbank gekoppeld.

De tafel geeft de volgende aspecten mee voor de uitvoering:

- Hou het kleinschalig.
- Onderzoek de mogelijkheden voor innovatiekapitaal.
- Richt het kapitaal op de bedoeling van het platform: het realiseren van initiatieven op sociaal maatschappelijk vlak en/ of het bevorderen van sociaal ondernemend gedrag.
- Laat de verantwoordelijkheid bij de initiatiefnemers.
- Innovatie is ook accepteren dat het mis kan gaan.

"Krachtplatform"

PROVINCIE FLEVOLAND